

ירושלים, 5 ספטמבר 2011, ו' אלול תשע"א

אל:

מנהלי מחוזות

מפקחי המחוזות

מפקחים כוללים

מנהלי אגפי / מחלקות חינוך ברשויות המקומיות

מנהלי בתי"ס העל יסודיים

מרכזי מקצוע אזרחות בבתי"ס

מורות ומורים לאזרחות

מאת: אדר כהן, מפמ"ר אזרחות

בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה ואזרחות, ממ"ד

שלום רב,

הנדון: חוזר המפמ"ר לאזרחות מספר 1 – התשע"ב

אנו מברכים אתכם, המורות והמורים לאזרחות, בפתחה של עוד שנה המזמנת לנו התפתחות והתקדמות מקצועית וחוויות חינוכיות ולימודיות עם תלמידינו.

בשנה החולפת אושרה תכנית לימודים מעודכנת באזרחות לחטיבה העליונה, תוצאה של עבודה ארוכה ומשמעותית. פרסום התכנית מבשר גם את פרסומם של ספרי לימוד חדשים, אשר יהפכו את הוראת המקצוע למגוונת יותר.

במקביל, אנו ממשיכים בהטמעת מטלות הביצוע, מתוך תקווה שכל בית ספר וכל מורה ימצאו את הייחודיות המתאימה להם במסגרת זו.

מפאת ריבוי הנושאים לעדכון, אנו מפצלים חוזר זה לשני חלקים. חלק מהנושאים יופיעו בחוזר נוסף, שיופץ בזמן הקרוב.

לחוזר כתוב זה מתלווה, כמו בשנה שעברה, סרט מצולם ובו הסבר בע"פ על עיקרי הדברים. הסרטון יופיע

באתר תמיד אזרחות: <http://citizenship.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=3613df66-a757-46de-83c7-7f6d0115b53f&lang=HEB>

ומומלץ לצפות בו. פרט לקריאת החוזר חשוב לקרוא גם את חוזרי המפמ"ר הקודמים, בהם פורטו הנחיות חשובות לגבי בחינות הבגרות ולגבי מטלות הביצוע.

המורים והמנהלים מוזמנים לפנות בשאלות למפמ"ר או למדריכי האזרחות, באמצעות הטלפון:

02-5603599 או באמצעות הדוא"ל שכתובתו ezrachut@education.gov.il. פירוט נוסף יינתן

בהשתלמויות ובאתר במהלך השנה.

תוכן העניינים בחוזר זה:

1. בחינת הבגרות ודרכי היבחנות – עמ' 3.
2. תכנית הלימודים המעודכנת והנושאים המחייבים להוראה לשנת תשע"ב – עמ' 5.
3. מטלות הביצוע – עמ' 6.
4. השתלמויות וימי עיון – עמ' 9.
5. הערכת בחינות בגרות – עמ' 15.
6. נושאי לימוד מחייבים לחטיבת הביניים – עמ' 15.
7. רשימת המדריכים – עמ' 15.
8. נספחים
- א. נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל, נבחני **התשע"ב** (שאלון רגיל - 34114) - עמ' 17
- ב. נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל, נבחני **התשע"ג** (שאלון רגיל - 34114) - עמ' 20
- ג. מחוון מעודכן למטלות הביצוע, תשע"ב - עמ' 24.
- ד. קריטריונים להגשת מועמדות למטלות ביצוע מצטיינות - עמ' 26
- ה. רשימת השתלמויות הטמעת 2 יח"ל בפסג"ות ברחבי הארץ תשע"ב – עמ' 29
- ו. נושאי לימוד מחייבים לכיתות ט' לשנת הלימודים תשע"ב (מגזר יהודי, מגזר ערבי ודרוזי) – עמ' 30.
- ז. טופס הרשמה ליחידת העמקה לחט"ב – עמ' 33
- ח. רשימת המדריכים לשנת תשע"ב – עמ' 34.

בברכת שנה טובה ומועדים לשמחה ,
בלהה גליקסברג, אדר כהן

העתקים:

ד"ר צבי צמרת, יו"ר המזכירות הפדגוגית
גבי דליה פניג, ס' יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי
ד"ר אברהם ליפשיץ, מנהל החמ"ד
גבי יפה פס, מנהלת האגף לחינוך ע"ס
מר עבדאללה חטיב, מנהל אגף החינוך לערבים
מר מוהנא פארס, ממונה על החינוך הדרוזי
ד"ר מוחמד אלהיב, ממונה על החינוך הבדואי
ד"ר משה דקלו, מנהל אגף הבחינות

נושא מספר 1: בחינת הבגרות ודרכי היבחנות

א. מבנה בחינת הבגרות בשנת תשע"ב נשאר כפי שהיה בשנת תשע"א. בשאלון ל-2 יח"ל, **שאלת**

העמדה לא תהווה חובה גם בשנה זו, אלא רק שאלת בחירה בפרק ד' של הבחינה.

ב. מועד חורף תשע"ב הוא המועד האחרון בו תתקיים בחינה בהיקף 1 יח"ל. החל ממועד קיץ

תשע"ב יתקיימו בחינות בהיקף 2 יח"ל בלבד.

פירוט סוגי ההיבחנות שונים בתשע"ב:

- יחידת לימוד אחת: שאלונים 118, 117, 24101, 141, 34103:
מבחן זה יתקיים עד למועד חורף תשע"ב בלבד, והוא מיועד לתלמידים אקסטרנים ולנבחני משנה בוגרי מחזורי לימוד עד תשס"ט (כלומר, למי שבעת היותם תלמידי בית ספר היו מחויבים לגשת לבגרות בהיקף 1 יח"ל בלבד).
החל ממועד קיץ תשע"ב, כל התלמידים (אינטרנים, נבחני משנה בוגרים, אקסטרנים) יהיו מחויבים להיבחן בהיקף 2 יח"ל.

- שתי יחידות לימוד: שאלונים 34114 ו-34118

בוגרי תשע"ב 2012

1. אינטרניים: מחויבים לגשת לבגרות בהיקף 2 יח"ל, לפי המבנה הסטנדרטי: שאלון 34114 (בחינה בכתב, משקלה 80% מהציון הסופי), שאלון 34118 (מטלת ביצוע, משקלה 20% מהציון הסופי)
2. אקסטרניים: במועד קיץ, עליהם לגשת לבחינה בהיקף 2 יח"ל, שאלון 34204 (משקלה 100% מהציון הסופי, ולכן כוללת יותר נושאי לימוד).

בוגרי תש"ע ותשע"א (נבחני משנה):

1. נבחן משנה שחסר לו ציון בחינה בכתב (34114) או מעוניין לשפר את ציון הבחינה בכתב בלבד – יגש לשאלון 34114 בלבד (במועד חורף או במועד קיץ), לפי פירוט החומר המחייב ללמידה המתפרסם בחוזר זה.
2. נבחן משנה שחסרה לו מטלת ביצוע (34118), או שמעוניין לשפר את ציון מטלת הביצוע – אינו יכול להגיש שוב מטלת ביצוע, כיוון שכבר אינו תלמיד בית ספר. על כן, עליו לגשת לשאלון בכתב בהיקף 2 יח"ל מלאות, עפ"י שאלון חדש 34204. משקלו של שאלון זה 100% ממשקל הציון הסופי (ולא 80% בלבד), והוא מחליף את השאלון בכתב (34114) ואת מטלת הביצוע (34118) גם יחד. פירוט החומר המחייב לשאלון זה, שהוא רחב יותר מהחומר המחייב לשאלון 34114, מופיע **בנספח א** לחוזר זה. מבנה הבחינה יהיה זהה לשאלון הבחינה בשאלון 34114. החומר הנוסף בשאלון זה יכול להופיע בכל פרקי הבחינה. שאלון זה מיועד לנבחני משנה **בלבד**.

עולים חדשים

- יחידת לימוד אחת עולים חדשים: שאלונים 139, 913131:
מבחן זה יתקיים עד למועד חורף תשע"ב בלבד, והוא מיועד לתלמידים אקסטרנים

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

ולתלמידים אינטרניים נבחני משנה, בוגרי מחזורי הלימוד עד תשס"ט.
החל ממועד קיץ תשע"ב, כל התלמידים (אינטרניים, נבחני משנה ואקסטרניים) יהיו מחויבים למבחן בהיקף 2 יח"ל.

- שתי יחידות לימוד עולים חדשים, שאלון 34202 :
- תלמידים עולים חדשים בוגרי מחזור לימוד החל משנה"ל תש"ע מחויבים להבחן בהיקף 2 יח"ל.
- **תלמידים שזכאים למבחן עולים חדשים, אינם צריכים להגיש מטלת ביצוע, הם מחויבים רק למבחן בכתב.**
- תלמידים עולים חדשים שבחרים לגשת לתוכנית הרגילה, זכאים לקבל 10 נקודות בנוס על הבחינה בכתב (34114), וחייבים להגיש מטלת ביצוע (34118), כמו כל תלמידי הכיתה. על העבודה (מטלת ביצוע) אין מקבלים בנוס.

תזכורת חשובה:

כפי שפרסמנו כבר בעבר, המינימום הנדרש להוראת אזרחות בחטיבה העליונה (2 יח"ל) הוא היקף של 6 שעות הוראה. השעות צריכות להיפרס על פני שתי שנות לימוד לפחות. ניתן להבחן בבחינת הבגרות בכתב בכיתה י"א או בכיתה י"ב. אין הכרח לגשת לבחינה בכתב ולמטלת הביצוע באותו מועד.

בחינות בע"פ

- להלן התנאים בהם חייב לעמוד מורה המעוניין לשמש כבחן בחינות בע"פ באזרחות:
1. המורה הבוחן אינו מלמד את התלמיד הנבחן בע"פ בשנה"ל הנוכחית.
 2. המורה הגיש לבחינות בגרות באזרחות לפחות 4 פעמים במרוצת 7 השנים האחרונות
 3. על המורה להיות בעל אישור השתלמות שנתית מהמפמ"ר, לפחות משנה"ל **התש"ע**

הערות:

- התנאים הנ"ל פורסמו בחוזר מנכ"ל סד/3(א) התשס"ד, וע"י האגף ללקויי למידה.
 - **בניגוד לעבר**, אין לשלוח טופס אישור מורים בוחנים בעל פה באמצעות הדואר או הפקס, אלא באמצעות המערכת הממוחשבת הייעודית לכך באתר אוח משרד החינוך :
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Portal/TofesBo_chanim.htm . התשובות יתקבלו גם הן באמצעות המערכת בלבד.
- האישור לבחינה בע"פ רלוונטי רק לגבי בחינת הבגרות. לגבי מטלת הביצוע, אין לו משמעות, שכן המדובר בעבודה, והיא מוגשת באופן קבוצתי.

נושא מספר 2 : תכנית הלימודים המעודכנת והנושאים המחייבים להוראה לשנת תשע"ב

בחודש יולי 2011 (תמוז תשע"א) פורסמה תכנית הלימודים המעודכנת לחטיבה העליונה.

אנא ראו באתר המפמ"ר :

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/MafmarEzrach/ut/ChativaElyona/TochnyotLi

צוות ההדרכה ערך חישוב מחודש של מספר השעות הנדרש להוראת כל אחד מהנושאים בתכנית הלימודים (סה"כ מלוא התכנית : 180 שעות, ראו באתר). בפועל, מלמדים בכיתות י"א-י"ב 150 שעות בלבד, מתוכן 30 שעות (20%) מוקדשות למטלת הביצוע. לפיכך, פירוט פרקי ההוראה המחייבים לבחינות הבגרות נקבע בהתאם למספר השעות הריאלי העומד לרשות המורים בפועל.

להלן השלבים להטמעת התכנית :

א. נבחני תשע"ב (תלמידים שהתחילו את לימודי האזרחות בתשע"א) : ילמדו לפי התכנית הישנה, בתוספת מרבית פריטי המידע המעדכנים שפורסמו בתשע"א. נושאי ההוראה המחייבים לנבחני תשע"ב - **ראו בנספח א'**.

ב. נבחני תשע"ג (התלמידים המתחילים את לימודי האזרחות בתשע"ב) : ילמדו לפי התכנית המעודכנת. רשימת הנושאים המחייבים לנבחנים תשע"ג, לפי התכנית המעודכנת – **ראו בנספח ב'**. רשימה זו אינה כוללת את כל העדכונים החדשים, אלא רק את חלקם. החלק הנוסף יצורף רק לנבחני תשע"ד.

נבחני חורף תשע"ב בהיקף 1 יח"ל (נבחני משנה ואקסטרניים בלבד) :
הנושאים זהים לאלו שפורסמו בחוזר המפמ"ר תשע"א/1.

ג. ספרי הלימוד :

להלן תוכן ההודעה שפרסמנו ב-18/8/11 :

בהלימה לתכנית הלימודים המעודכנת שפורסמה, נמצאים בתהליכי כתיבה ואישור מספר ספרי לימוד חדשים :

א. שני ספרי לימוד של הוצאות ספרים פרטיות שכבר אושרו ויצאו לשוק בשבועיים האחרונים (ספר של הוצאת רכס וספר של פרופ' דיסקין) .

ב. ספר נוסף (של הוצאת דני ספרים) שנמצא בתהליכי אישור סופיים.

ג. מהדורה מעודכנת של הספר של משרד החינוך ("להיות אזרחים בישראל") - פרקים מתוכה יועלו לאתר בחודש הקרוב לשימוש כלל המורים, והספר כולו יצא במהלך שנת הלימודים הקרובה, כולל בתרגום לערבית.

ד. סביבה מקוונת (של המרכז להעצמת האזרח) שתהווה תחליף לספר לימוד, אשר נמצאת כרגע בתהליך של ניסוי במספר בתי ספר.

אנו ממליצים לכל בתי הספר לבצע תהליך מושכל של בחינת כל ההצעות לחומרי הלמידה החדשים, להתאים את הספר שיילמד לאוכלוסיית התלמידים ולהעדפות המורים. בכל מקרה, לנבחנים בתשע"ב לא יהיה עדיין צורך בספרים החדשים, וניתן יהיה ללמוד גם מתוך הספרים הקיימים וחומרי העזר שפורסמו בשנה שעברה.

מומלץ כי כל מורה ייעזר בכל ספרי הלימוד המאושרים בתכנון ההוראה, גם כאשר תלמידיו לומדים רק מאחד מהם.

נושא מספר 3 : מטלות הביצוע

אנו ממשיכים בתהליך ההטמעה של מטלות הביצוע, תוך כדי איסוף משובים ותגובות מהמורים בכל רחבי הארץ. חשוב שכל אחד מצוותי האזרחות בבתי הספר, בשיתוף עם המנהלים, יפיקו לקחים ומסקנות ברמה הבית-ספרית וישפרו את תהליך המטלה בהתאם לתנאים הייחודיים והמאפיינים הספציפיים של בית הספר.

ברמה הארצית, אנו מפרסמים מספר עדכונים, שנועדו לסייע למורים :

א. מחוון מעודכן למטלת הביצוע לתשע"ב (ראו **בנספח ג**).

ב. באתר המפמ"ר ובאתר תמיד אזרחות (מטח) (<http://civics.matala.cet.ac.il>) מתפרסמות

ההנחיות המעודכנות למטלת הביצוע ("מפת הדרכים", דוגמאות, דגמי הוראה וכו'). האתר מתעדכן באופן מתמיד ולכן מומלץ לעקוב אחריו במשך כל השנה.

כמו כן, חשוב מאד לקרוא שוב בעיון את חוזרי המפמ"ר הקודמים בנושא.

ג. צוותי המורים רשאים להכניס שינויים באופן יישום המטלה, כפי שפורסם בחוזרי המפמ"ר הקודמים, ובלבד שישמרו ארבעת מאפייני היסוד של המטלה :

1) **אקטיביות** לימודית ועשייה ערכית ויצירתית : התלמידים חייבים להיות פעילים ואקטיביים בתהליך הלימודי

2) לימוד סוגיה / בעיה **אזרחית** על היבטיה השונים וחיפוש פתרון : הנושא חייב להיות סביב סוגיה אזרחית המעלה בעיה שניתן וצריך למצוא לה פתרון

3) כתיבת **עבודה** : התהליך האורייני של התנסות בכתיבת עבודה (כולל הקשיים הכרוכים בו) הוא חיוני

4) שיתוף פעולה – התנסות בעבודת **צוות** : האתגר של שיתוף פעולה בין חברי הקבוצה (כולל הקשיים הכרוכים בו) הוא חיוני מבחינה חינוכית ואזרחית

ד. **מסלולים נוספים** : בנוסף, אנו מציעים מספר מסלולים נוספים לתהליך מטלת הביצוע. הצעות אלו אינן מחייבות, אלא נתונות לבחירה בלבד. ההנחיות והמחוננים למסלולים חלופיים אלו מתפרסמים באתרים באופן מפורט. במקום בו הדבר נדרש, חשוב לתאם את המסלולים הנוספים עם הנהלת בית הספר, מבחינת הערכות, חלוקת שעות, וכו'. החלופות המוצעות הן :

- 1) **חיבור בין מטלת הביצוע לבין התנדבות / מחויבות אישית / תעודת בגרות חברתית** (מקום ההתנדבות ישמש כבסיס לגזירת הבעיה ותיעוד ההתנדבות ישמש כתצפית בחלק המעשי)
 - 2) **נייר עמדה** (חלופה בה מגדילים את מספר מקורות המידע הנדרשים, וזאת במקום "יציאה לשטח". יכול לשמש, למשל, בכל הקבוצות המשתתפות בתכנית "שיח ושיג" – תחרות הדיבייט).
 - 3) **פרקטיקום של ארגון** (מעקב אחר עמותה הפועלת בתחום הציבורי-אזרחי)
 - 4) **תלקיט עיתונות** (מעקב אחרי אירוע חדשותי גדול, לאורך זמן, וניתוח הפן התקשורתי שלו – מחייב הוראה של הפרק "תקשורת ופוליטיקה" כתנאי מקדים)
- אנו מבקשים מצוותים המעוניינים לעבוד על פי אחד המחוננים החלופיים הללו ליצור קשר עם המדריכה/ה האזורית/ת לשם התייעצות וקבלת הנחיות נוספת ככל שיידרש. למעוניינים תינתן הדרכה וליווי לאורך שנת הלימודים.

ה. **מטלות ביצוע משותפות:**

בעקבות יוזמות של מספר בתי ספר ברחבי הארץ, החלטנו למסד את התכנית ל"מטלות ביצוע משותפות". בתכנית זו מתבצע התהליך של מטלות הביצוע לאורך שנת הלימודים על ידי שתי כיתות משני בתי ספר מזרמים שונים (ממלכתי יחד עם ממ"ד / יהודי עם ערבי / חינוך רגיל עם חינוך מיוחד). שני המורים מלווים במשותף את התהליך, והעבודה יכולה להיכתב בצוותא. אנו מבקשים לעודד את בתי הספר לבחור בתכנית זו, מתוך ההכרה בחשיבותה החברתית הגדולה. לפרטים אנא פנו למדריכה ארצית לנושא זה: רוחמה גבל-רדמן: gebelru01@gmail.com

ו. **תעודות הצטיינות על מטלות הביצוע**

החל משנת הלימודים הנוכחית, נחלק בסיומה של כל שנת לימודים תעודות הצטיינות ארציות ומחוזיות לקבוצות תלמידים שהגישו מטלות ביצוע ראויות לשבח. כמו כן יקבלו תעודות הערכה גם המורים המלווים. הקריטריונים לקבלת תעודות ההצטיינות והתנאים להשתתפות בתחרות מופיעים **בנספח ד**. התעודות יחולקו בסוף שנת הלימודים תשע"ב.

ז. **עיסוק בנושא המרכז השנתי של מערכת החינוך "שנת אורח חיים בריא ופעיל"**

הנושא המרכז השנתי במערכת החינוך לתשע"ב הינו "אורח חיים בריא ופעיל".

אנו מפרסמים באתר הצעות לעיסוק בנושא זה במסגרת מטלות הביצוע, וכן הצעות דידקטיות לשילוב הנושא בנושאי הלימוד בכיתה.

בנוסף, במסגרת התחרות למטלות ביצוע מצטיינות (סעיף ו' לעיל), יוענק פרס מיוחד בקטגוריה של עבודות העוסקות בנושא זה.

ח. **סיום התהליך** : מטלות הביצוע צריכות להיות בדוקות ומוכנות לבקרה עד ערב יום העצמאות. מועד זה יהיה קבוע גם בשנים הבאות.

מועד זה חל השנה בתאריך 25 באפריל (ג' אייר). בתאריך זה יחל תהליך הבקרה, כך שעד אז יש לסיים את כתיבת העבודות, בדיקתן ומתן ציונים מנומקים. בית ספר שקיבל הודעה שנכלל בתהליך הבקרה, יעביר את הנתונים לבקר תוך 3 ימים. ההנחיות לביצוע הבקרה פורטו בחוזר מפמ"ר תשע"ב. תלמיד שלא נכח בבקרה מסיבות שאינן מוצדקות ושלא אושרו מראש, רשאים הבקר והמורה להפחית מציונו ברכיב האישי (הגנה על העבודה).

הציונים על מטלות הביצוע ידווחו על גבי טופס 9570, כפי שפורט בחוזר מפמ"ר תשע"ב. אנא חזרו וקראו בעיון את ההנחיות על מנת למנוע תקלות.

יש לשמור על העבודות ודפי מתן הציונים והנימוקים להם בבית הספר לתקופה של שנה אחת. במסגרת ביקורי ההדרכה, יבקשו המדריכים לעבור יחד עם המורים על חלק מן העבודות על מנת להפיק לקחים ומסקנות.

ט. **חישוב הציון הסופי במקצוע** : הציון הסופי (סמל שאלון ראשי 34200) יחושב בשקלול הציון מהמרכיבים : 20% משקל המטלה (שאלון 34118) ומהציון שיקבל התלמיד בבחינה בכתב (שאלון 34114 - שמשקלו 80%). הציונים משוקללים על-ידי אגף הבחינות בהתאם להוראות הכלליות בנושא זה, המפורטות בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, ואשר חלות בכל המקצועות.

תלמיד שהיה שותף רק בחלק מזערי מתהליך המטלה, המורה יתן לו ציון שלא יפחת מ 5 מתוך 100. תלמיד שלא היה שותף כלל באף אחד מחלקי המטלה יקבל ציון אפס, והמשמעות היא כאילו לא ניגש לשאלון זה כלל (ועל כן לא תהיה לו זכאות לציון משוקלל באזרחות).

נושא מספר 4: השתלמויות וימי עיון

- בשנה"ל תשע"ב נקיים מגוון השתלמויות וימי עיון הבנויים עפ"י:
- מטרות הוראת המקצוע ומטרות משרד החינוך בנושא פיתוח מקצועי של מורים
 - הטמעת תוכנית הלימודים ברמה של שתי יח"ל – חט"ע
 - צרכים ייחודיים של מורים להוראת אזרחות בחט"ע
 - השתלמויות למורי חט"ב

מטרות ההשתלמויות:

- פיתוח כישורי חשיבה ומיומנויות ושילובם באופן מפורש ומודע בהוראה ובתרגול.
- יכולות אורייניות באזרחות: כתיבת טיעון ומיזוג מידע.
- שאלות עמדה ועיסוק בנושאים שנויים במחלוקת.
- העמקת הידע בנושאים נבחרים שונים, במיוחד עדכונים שהוכנסו לתכנית הלימודים.
- הטמעת מטלת הביצוע.
- חיזוק וטיפול מקצועי של המורה (הוראת אזרחות לאור מקורות תרבותיים ודתיים, תקשוב בהוראת האזרחות, הוראה בכיתות הטרוגניות).

מפגשים מחוזיים לכלל המורים:

במהלך חודש ספטמבר ואוקטובר יקיימו המדריכים המחוזיים מפגשי מורים ברמה המחוזית / האזורית בהם נעבור על העדכונים לפתיחת השנה: העדכונים בתכנית הלימודים, עדכונים לגבי מטלות ביצוע, ניתוח תוצאות מבחן הבגרות, שינויים בפרקים המחייבים לבחינה ועוד. למפגש זה מוזמנים כלל המורים ללא קשר להשתלמות. מועדי המפגשים יפורסמו ע"י המדריכים, אנא עקבו אחרי ההודעות.

סוגי ההשתלמויות:

להלן פירוט של כל סוגי ההשתלמויות שאנו מציעים השנה. אנו ממליצים לכל מורה להשתבץ להשתלמות אחת לפחות, עפ"י הצרכים הפדגוגיים שלו.

1. השתלמויות להטמעת 2 יח"ל – מיועדת למורים ותיקים, שכבר עברו ההשתלמות בסיסית. ההשתלמויות יערכו בכ-25 מרכזי פסג"ה ברחבי הארץ. הרשימה וכן דרכי הרישום ומועדי ההשתלמות מפורטים **בנספח ה'.**

השנה השתלמויות ההטמעה מורכבות משני חלקים:

5 מפגשים בפסג"ה - סה"כ 22 שעות
השתתפות באחד מימי העיון שיתקיימו בסוף השנה - 8 שעות
סה"כ: 30 שעות

2. השתלמות מתוקשבת להעמקת הידע בתכנים החדשים בתכנית הלימודים - למורי חט"ע, היקף 30 שעות, באמצעות מטח .

במהלך ההשתלמות יערכו שני מפגשים פנים-אל-פנים ויתר הלמידה תהיה בלמידה מרחוק לרבות במפגשים סינכרוניים בקבוצות קטנות ובמליאה. ההשתלמות תעסוק בהעמקה בנושאים החדשים שהוכנסו לתכנית הלימודים המעודכנת, כגון :
גישות שונות לדמוקרטיה (רפובליקנית, ליברלית, רב-תרבותית) ; ההצדקות הדמוקרטיות למדינת הלאום ; גישות לאופי הרצוי למדינת ישראל לאור סוגיות של זהות דתית, אזרחית ולאומית ; גלובליזציה לרישום נא להיכנס לאתר <http://morim.cet.ac.il> . עלות ההשתלמות : 30 ₪.
לפרטים ניתן לפנות למרים דרמוני בדוא"ל myriamd@cet.ac.il

3. השתלמות מטלת ביצוע - בסיסי למורים שעדיין לא השתתפו כלל בהשתלמות בנושא מטלת הביצוע. ההשתלמות בהיקף 30 שעות תתקיים בחופשת חנוכה בפסג"ה רמת-גן (3 ימים מרוכזים). רישום : אצל שושי יצחקי, דוא"ל : shoshiyi@gmail.com

4. השתלמות בסיסית למורים חדשים שעדיין לא השתלמו ו/או שלא לימדו אזרחות בשנים האחרונות : תתקיים בחופשת הקיץ בבית-יצוב (באר-שבע) – 3 ימים בתנאי פנימייה. רישום : אצל שושי יצחקי, דוא"ל : shoshiyi@gmail.com

5. השתלמות ליווי למורים חדשים : ההשתלמות מיועדת למורים בשנה הראשונה או השנייה להוראת האזרחות, אשר עברו כבר השתלמות בסיסית אחת, וזקוקים להשתלמות המשך שתלווה אותם במשך השנה. בהשתלמות זו נמשיך ונעמיק בתכני הלימוד וכן במיומנויות הנדרשות. ההשתלמות בהיקף 30 שעות תתקיים בפסג"ה ברמת-גן במשך השנה. רישום : אצל שושי יצחקי shoshiyi@gmail.com

6. השתלמויות למורים לאזרחות המלמדים בכיתות מב"ר : בשל הצורך שעלה ממורים נקיים השתלמות בהיקף 30 שעות בפסגה בנתניה, בהנחיית הגב' ריטה גרשון, מדריכה מומחית להוראה בכיתות מב"ר. פרטים והרשמה : שושי יצחקי, דוא"ל : shoshiyi@gmail.com

7. השתלמות שיח יהודי ודמוקרטי בעולם המקורות –
לאור ההיענות הרבה בשנה שעברה, לשנה הקרובה אנו מציעים שני מסלולי השתלמויות :
א) השתלמות בשיתוף עם "גשר" : מיועדת בראש ובראשונה למורים שהשתלמו במסגרת זו בשנה שעברה. ההשתלמות תעסוק בשילוב בין לימוד מקורות לבין שיטות פדגוגיות ודידקטיות להכנסת מקורות יהודיים להוראת האזרחות. היקף : 30 שעות.

ההשתלמות תתקיים במרכז הארץ במספר ימים מרוכזים (יומיים בחופשת חנוכה, יום אחד בחופשת פסח, ושאר השעות – מתוקשבות).

לפרטים : יאיר קבון : yairk@gesher.co.il 052-5306010

ב) השתלמות בשיתוף עם "קולות" : בית מדרש פלורליסטי שיעסוק במגוון סוגיות ויחידות לימוד הרלוונטיות לתכנית הלימודים באזרחות (לדוגמא : כלכלה וחברה - סולידריות, מחאה וביקורת, שבת וכו'). הדגש בהשתלמות זו הוא על לימוד המקורות והשיח בין המורים בסוגיות הערכיות (במתכונת בית מדרש). היקף : 30 שעות. ההשתלמות תתקיים בימי שני אחה"צ במודיעין (כ-8 פגישות במהלך השנה) ובנוסף, עוד סוף-שבוע בתנאי מלון.

לפרטים : שושי יצחקי, shoshiyi@gmail.com

מספר המקומות בשתי ההשתלמויות אלו – מוגבל. פרטים מפורטים לגבי שתי ההשתלמויות הללו יפורסמו בהמשך.

8. הכנס השנתי השני למורי האזרחות בחמ"ד יתקיים אי"ה ביום ראשון, י"א תשרי תשע"ב 9.10.11 בביה"ס לחינוך החדש, בנין 905, אולם 63, אוניברסיטת בר אילן בין השעות 00:16-9:15. הזמנות יישלחו לבתי הספר ולמורים.

9. "מדינת ישראל - בין יהדות לדמוקרטיה" – ההשתלמויות המיועדות למורי האזרחות בחט"ב ובחט"ע בחמ"ד בשיתוף יסודות, המרכז לליבון עניני תורה ומדינה. במפגשים ישולבו לימוד עיוני של ערכי הליבה הדמוקרטיים, עם הדרכים להעברתם באופן דידקטי וחוויתי לתלמידים בבתי הספר, במסגרת שיעורי אזרחות. ההשתלמות תיתן כלים למורי האזרחות להעמיק את הדיון המתנהל בשיעורי האזרחות והעיסוק בסוגיות שנויות במחלוקת ולהביא בפני התלמידים את נושאי הלימוד גם מתוך נקודת-מבט יהודית-ערכית הבאה לידי ביטוי במקורות היהדות. ההשתלמויות בהיקף של 30 ש' (מוכר לאופק חדש). דמי השתתפות 30 ₪. מבנה ההשתלמות :

1. השתתפות מלאה בכנס השנתי של מורי האזרחות בחמ"ד שיתקיים בי"א תשרי, 9.10.11 באוניברסיטת בר-אילן.

2. צפייה בשתי הרצאות מצולמות + משימת משוב קצרה על כל הרצאה.

3. שתי מטלות מתוקשבות הכוללות כתיבת שתי יחידות לימוד.

נושאי ההשתלמות לחט"ב : התמודדות עם מחלוקת, מעורבות אזרחית- גבולות המחאה, מיעוט ורוב, סובלנות במבחן התורה, שיח חובות שיח זכויות ועוד.

נושאי ההשתלמות לחט"ע: זהות אזרחית דתית, שוויון וחקיקה במדינת ישראל על פי ההלכה, משאל עם וקבלת הכרעות בזמן מחלוקת, שימוש במקורות תורניים במטלות ביצוע.

ניתן להירשם אצל בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה ואזרחות בחמ"ד bilhagl@education.gov.il.

10. השתלמות למורים מובילים לאזרחות בחט"ע בנושא חיים משותפים יהודים-ערבים בשיתוף מטה.

מטרות ההשתלמות: פיתוח מקצועי של מורים לאזרחות, שבה יושם דגש על חינוך לחיים משותפים בין יהודים לערבים בהוראת מקצוע אזרחות ; בניית קהילת מורים, יהודים וערבים, המובילה חינוך לחיים משותפים דרך הוראת מקצוע האזרחות ; העשרת דרכי ההתמודדות עם הקשיים הכרוכים בהוראת נושאים שנויים במחלוקת הקשורים ליחסים בין יהודים לערבים במדינת ישראל.

ההשתלמות תשלב בין ידע מקצועי עדכני, פדגוגיה של הוראת נושאים מורכבים ועיבוד דינאמי בקבוצת למידה משותפת של מורים יהודים וערבים. המשתתפים יתעשרו מטובי המרצים בתחום התוכן והמנחים בתחום, מסדנאות פדגוגיות באיכות גבוהה ומלמידה חווייתית במגוון אפיקים כגון סיור לימודי, קולנוע ותיאטרון.

מסגרת הקורס היא בהיקף של 84 שעות גמול עם ציון לפי הפירוט הבא :

- 9 מפגשים פנים אל פנים בהיקף 36 שעות (אירוע פתיחת התכנית ב- 26/10/2011 במטח)
 - סיור לימודי בהיקף של 8 שעות (בתאריך 02/04/2012)
 - סמינר של יומיים בבית הארחה בהיקף 16 שעות בסוף יולי 2012.
 - למידה מתוקשבת בהיקף של 24 שעות (סינכרוני + א-סינכרוני)
- יפתחו שלוש קבוצות: אחת שתתקיים במכללת "אורנים", בצפון, אחת שתתקיים במטח, ת"א ואחת שתתקיים בבאר-שבע.

המורים לאזרחות המעוניינים להשתתף בקורס מתבקשים להירשם באתר <http://morim.cet.ac.il>.

עלות ההשתלמות: 60 ₪. לפרטים ניתן לפנות למרים דרמוני בדוא"ל myriamd@cet.ac.il או להדס

זיס בדוא"ל hadasz@cet.ac.il

11. השתלמות משותפת למורי אזרחות ולמורי תקשורת וקולנוע. ההשתלמות תעסוק בהתמודדות עם סוגיות

אזרחיות העולות בחינוך לחיים משותפים בין יהודים לערבים דרך בחינת התקשורת והקולנוע הרלוונטיים לנושא. בהשתלמות יוצגו נושאים הקשורים לשסע הלאומי תוך בחינת ייצוגם באמצעי התקשורת השונים וכמו כן יינתנו דוגמאות מתחום הקולנוע הניתנות לשילוב בשיעורי האזרחות. ההשתלמות בהיקף 30 שעות תתקיים בשני מוקדים :

בצפון – במכללת "אורנים" בימי שלישי, מפגש ראשון: 25/10/11.

במרכז – בטלביזיה החינוכית ברמת-אביב, ת"א בימי שלישי. מפגש ראשון: 1/11/11.

לפרטים והרשמה:

איבנה רטנר: ratnere@gmail.com

קטף מוראד סלאמה: katefm@gmail.com

אביטל ספיבק: avitalspivak@walla.co.il

12. השתלמות להכשרת מנחים לקבוצות דיאלוג ולמפגשים של יהודים וערבים, בשיתוף המרכז ההומניסטי בבית לוחמי הגטאות. ההשתלמות מיועדת לאנשי חינוך, בדגש על מורים לאזרחות, שרוצים לרכוש ולשכלל את מיומנויות ההנחיה בתחום הספציפי של קבוצות דיאלוג יהודי ערבי, תוך היכרות והתנסות עם דרך העבודה של המרכז לחינוך הומניסטי. היקף: 112 שעות, כולל ציון. ההשתלמות כוללת 20 מפגשים של 4 שעות אקדמיות (סה"כ 80 שעות), ו-32 שעות מתוקשבות. ההשתלמות תתקיים בימי רביעי בין בשעות 15:00-19:00 בפסג"ה בחדרה. ההשתלמות תתחיל ב-16/11 ותתקיים כל שבוע עד ה-30/5, לא כולל חופשות וחגים בכל בתי הספר. כתובת דוא"ל להרשמה: humanistic@gfh.org.il

13. השתלמויות שמטרתן התמודדות עם עמדות גזעניות וקיצוניות. היכולת לנהל דיונים בנושאים שנויים במחלוקת שעל סדר היום הציבורי מחייבת לפתח תרבות של שיח שיש בה סובלנות ל"אחר", המחזיק בעמדות ובזהות שונה, ונושא זה הוא אתגר הולך וגובר למורים לאזרחות. מטרת ההשתלמות לתת למורים כלים חינוכיים, רגשיים ופדגוגיים להתמודד עם המציאות הקשה של תלמידים המביעים גזעניות (כלפי קבוצות רבות באוכלוסיה) ותפיסות קיצוניות בכלל. ההשתלמות תכלול לימוד עיוני של הסוגיות החינוכיות וכן סדנאות מעשיות ופדגוגיות. היקף: 30 שעות. מוקדי ההשתלמות: תל-אביב, אשדוד, קרית-מוצקין. לפרטים: שושי יצחקי, shoshiyi@gmail.com

14. השתלמות למורים לאזרחות "שוחרי תקשוב" (מטח). מטרת ההשתלמות: בחינה כיצד השימוש בכלים אינטרנטיים יכול להעצים את הוראת האזרחות וכיצד האינטרנט הפך לזירה אזרחית ואקטיביסטית מרכזית בארץ ובעולם. הלמידה תהיה סדנאית ונערוך הכרות עם כלים טכנולוגיים חופשיים ופשוטים אשר זמינים באינטרנט ועם שימושים פדגוגיים אפשריים בהם בהוראת האזרחות. הקורס נועד למורים אורייני מחשב המעוניינים להעמיק את יכולות ההוראה שלהם בתחום האזרחות באמצעים אלו או למורים שסקרנים לנושא. בין תוצרי ההשתלמות יהיו פיתוח חומרי למידה מתוקשבים חדשים. היקף ההשתלמות: 30 שעות, במהלך השנה (רוב המפגשים יהיו מתוקשבים). לרישום נא להיכנס לאתר <http://morim.cet.ac.il>. עלות ההשתלמות: 30 ₪. לפרטים ניתן לפנות למרים דרמוני בדוא"ל myriamd@cet.ac.il

15. במהלך שנה זו אנו ממשיכים בשתי השתלמויות למורים בקבוצות ייעודיות:
- א. **השתלמות חקר באזרחות** – למורים שתלמידיהם מגישים עבודת חקר באזרחות, הממירה בחינה בהיקף 2 יח"ל (רכזת: רוחמה וילשטיין).
- ב. **השתלמות למורים המלמדים אזרחות ברמה של 5 יחידות לימוד** (רכזת: צאלה שחם).
16. **ימי עיון** – במהלך חופשת הפסח וחופשת הקיץ, נקיים ימי עיון במספר מוקדים בארץ בהם נעסוק בהעמקה בנושאים מתוך תכנית הלימודים. פרטים יתפרסמו בהמשך השנה.
17. **השתלמות מתוקשבת למורי חט"ב**: "לומדים ומלמדים אזרחות בחט"ב" (מטח)
- השתלמות בסיסית בתכנית הלימודים של חטיבת הביניים (30 שעות – מתאים גם למורי "אופק חדש"):
- קהל היעד: מורים המלמדים בחט"ב ואשר לא עברו הכשרה מסודרת להוראת האזרחות
 - ההשתלמות תעסוק בתכנים של תכנית הלימודים לחטיבת הביניים ובפרט: דמוקרטיה וזכויות אדם, מהי מדינה, רשויות השלטון, מדינת ישראל – מדינה יהודית ודמוקרטית. כמו כן, בכל נושא תהיה התייחסות לפדגוגיה של הוראת האזרחות והתנסות בדרכי הוראה המשלבות מיומנויות חשיבה מסדר גבוה. ההתמקדות תהיה במיומנויות של קריאת טקסט, השוואה, דיון בנושאים שנויים במחלוקת. בהשתלמות יתקיימו 2 מפגשים פנים אל פנים בתל אביב (הרצאות מומחים וסדנאות פדגוגיות) ויתר הלמידה תתקיים באתר הקורס באינטרנט.
- לרישום נא להיכנס לאתר <http://morim.cet.ac.il>. עלות ההשתלמות: 30 ₪.
- לפרטים ניתן לפנות למרים דרמוני בדוא"ל myriamd@cet.ac.il
18. **השתלמויות למורי חטיבת הביניים במגזר הערבי** (30 שעות – מתאים גם למורי "אופק חדש"):
- ההשתלמות למגזר הערבי תתקיים בפסג"ה בטמרה.

בכל בקשה, שאלה או הבהרה לגבי כל אחת מההשתלמויות
ניתן לפנות לשושי יצחקי, מדריכה ארצית לנושא ההשתלמויות
דוא"ל: shoshiyi@gmail.com

נושא מספר 5 : הערכת בחינות בגרות

להלן התנאים בהם חייב לעמוד מורה המעוניין לשמש כמעריך בחינת הבגרות באזרחות:

1. להיות בעל תעודת הוראה / רישיון הוראה באזרחות.
 2. להיות בעל תואר אקדמי בתחום דעת הקרוב למקצוע האזרחות.
 3. הגיש לבחינות בגרות באזרחות לפחות 4 פעמים במרוצת 5 השנים האחרונות.
 4. השתתף בהשתלמות שנתית אחת לפחות באזרחות החל משנה"ל התש"ע ובעל אישור על השתלמות זו מהמפמ"ר לאזרחות.
- יש לשלוח את טפסי הצטרפות למאגר מעריכים לאגף הבחינות עד תאריך 30.12.11, ד' טבת תשע"ב

הערה:

מעריך שלא העריך בחינות בגרות תקופה מסוימת (שנה או יותר), ורוצה לחזור להעריך בחינות, צריך להודיע בכתב, לפיקוח על הוראת האזרחות (לכתובת: משרד החינוך: רח' דבורה הנביאה 2 בנין לב רם ירושלים), לא יאוחר מתאריך 29.12.11, ג' טבת תשע"ב כמו כן, מעריך שחוזר להעריך בחינות בגרות לאחר הפסקה של שנה או יותר, מקבל בסבבי החלפת המחברות הראשונים מחצית מכמות המחברות לבדיקה. העלאת כמות המחברות היא בהתאם להמלצת המעריך הבכיר.

לתשומת לבכם: החל משנה"ל התש"ע יוכלו להעריך בחינות בגרות באזרחות רק

מורים שלימדו והשתלמו בהוראת 2 יח"ל.

נושא מספר 6 : נושאי הוראה מחייבים לחטיבת הביניים

אנו עורכים שינוי אחד בנושאי הלימוד המחייבים לכיתות ט' לשנת הלימודים תשע"ב.

פירוט כלל הנושאים מופיע ב**נספח ו'.**

נמשכת האפשרות ללמד **יחידת העמקה** בכיתות ט' בשליש האחרון של שנת הלימודים (כפי שפורסם בחוזרי מפמ"ר קודמים). שני שליש משנת הלימודים יוקדשו לתכנית הבסיס, המשותפת לכל בתי הספר בארץ, ואילו בשליש משנת הלימודים יוכל כל בית ספר לבחור או לפתח לעצמו יחידת לימוד ייחודית, במסגרתה יעמיק באחד הנושאים של תכנית הלימודים. יחידות הלימוד הקיימות מופיעות באתר המטה לחינוך אזרחי. בתי ספר המעוניינים להשתתף בתכנית ההעמקה ולבנות/ להתאים יחידות לימוד לתלמידיהם, ימלאו את הספח המופיע ב**נספח ז'** וישלחו אותו בדוא"ל עד יום ראשון, ט' חשוון תשע"ב 6.11.11, לכתובת

haamaka2011@gmail.com.

פרטים נוספים לגבי הוראת אזרחות בחט"ב יתפרסמו בחוזר מפמ"ר נוסף בהמשך השנה.

נושא מספר 7 : מדריכים לשנת תשע"ב

רשימת המדריכים מפורטת ב**נספח ח'.**

נספחים:

1. נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל, נבחני התשע"ב (שאלון רגיל - 34114)
- עמ' 17
2. נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל, נבחני התשע"ג (שאלון רגיל - 34114)
עמ' 20
3. מחוון מעודכן למטלות הביצוע, תשע"ב - עמ' 24.
4. קריטריונים להגשת מועמדות למטלות ביצוע מצטיינות - עמ' 26
5. רשימת השתלמויות הטמעת 2 יח"ל בפסג"ות ברחבי הארץ תשע"ב – עמ' 29
6. נושאי לימוד מחייבים לכיתות ט' לשנת הלימודים תשע"ב (מגזר יהודי, מגזר ערבי ודרוזי) – עמ' 30.
7. טופס הרשמה ליחידת העמקה לחט"ב – עמ' 33
8. רשימת המדריכים לשנת תשע"ב – עמ' 34.

נספח א' - נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל לנבחני תשע"ב (שאלון רגיל, 34114)

הוראת המקצוע תיעשה בהלימה למטרות התכנית ולדרכי ההוראה כפי שהן מפורטות במדריך להוראת מקצוע האזרחות בהוצאת משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים - תשס"ד. הנושאים המפורטים להלן הם עפ"י תכנית הלימודים המחייבת [תשס"ב], הפריטים שנוספו לתכנית [תשע"א] ועפ"י המדריך להוראת מקצוע האזרחות [התשס"ד]. הוראת הנושאים יכולה להיות על פי אחד מספרי הלימוד המאושרים. יש לזכור כי הוראת האזרחות היא ספירלית, ועל כן גם ספרי הלימוד בנויים בצורה זו. על-פי ההנחיות, אם יש תכנים שאינם מופיעים או אינם מעודכנים באחד מספרי הלימוד, יש להשלים אותם על-פי תכנית הלימודים.

שימו לב: בכל מקום בו מצוין כי "הנושא כולל..." המשמעות כי בין היתר נכללים גם הנושאים המפורטים אין להבין מכך כי אלו בהכרח הנושאים היחידים באותו פרק]. בחלק מהנושאים הורדו חלק מתת-הנושאים בפרק, ובמקום זה בחוזר צוין במפורש כי הפרק אינו כולל פריטים מסוימים.

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

נושאי לימוד מחייבים באזרחות : מחזור תשע"א - תשע"ב¹

נושא	כולל תוספת לימודית או עדכון והשלמה ²
א הכרזת העצמאות	תוספת: <u>מדריך למורה – תוכנית החלוקה</u>
ב מדינת ישראל כמדינה יהודית	
ב1 מאפייני זהות	
ב2 מהי מדינה, לאומיות ומדינות לאום	
ב3 מאפייני מדינת ישראל כמדינה יהודית (חוקים, מוסדות וסמלים)	תוספת: <u>מדריך למורה – המנון המדינה</u>
ב4 מעמדם של המיעוטים הלאומיים והדתיים בישראל,	
ג מהי דמוקרטיה? ערכים, עקרונות ומאפיינים של המשטר הדמוקרטי	
ג1 ערכי יסוד של הדמוקרטיה – חירות ושוויון, הרעיון הדמוקרטי (כולל: המובנים המהותי והפורמאלי של הדמוקרטיה, האמנה החברתית)	
ג2 גישות כלכליות-חברתיות (ליברלית וסוציאל-דמוקרטית),	עדכון והשלמה: <u>מדריך למורה - גישות חברתיות – כלכליות בדמוקרטיה</u> תוספת לימודית: <u>מדריך למורה – מדינת רווחה</u>
ג3 עקרון שלטון העם (כולל: סוגי דמוקרטיה: ישירה ועקיפה; שיטות ממשל: פרלמנטארית ³ ונשיאותית, משאל עם),	
ג4 עקרון הכרעת הרוב,	
ג5 סובלנות, פלורליזם והסכמיות,	
ג6 זכויות האדם והאזרח (פוליטיות, טבעיות/בסיסיות, חברתיות וקבוצתיות),	עדכון והשלמה: <u>מדריך למורה - זכויות חברתיות</u> .
ג7 חובות האזרח	
ג8 עקרון הגבלת השלטון,	
ג9 בחירות דמוקרטיות,	
ג10 הפרדת רשויות (לא כולל: עירוב סמכויות בין הרשויות),	
ג11 חוקה,	
ג12 אמצעי פיקוח וביקורת (מוסדיים/פורמאליים, וחץ-מוסדיים/בלתי-פורמאליים),	
ג13 עקרון שלטון החוק (כולל: המובן הפורמאלי והמהותי של שלטון החוק, סוגי עבריינות, פקודה בלתי חוקית בעליל)	
ג14 זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה והתמודדותה עם מצבי חירום - גבולות בדמוקרטיה,	
ג15 למה דמוקרטיה – השוואה בין משטרים דמוקרטיים ללא-דמוקרטיים	
ד המשטר במדינת ישראל	
ד1 יסודות חוקתיים בישראל: מעמדה של הכרזת העצמאות,	תוספת: <u>מדריך למורה – חוק השבות</u>

¹ על פי תוכנית זו ילמדו התלמידים הנבחרים במהלך תשע"ב [מועדי חורף וקיץ]

² כל הפריטים המעדכנים, כולל קבצי "המדריך למורה" נמצאים באתרי אזרחות: אתר מפמ"ר אזרחות ואתר אזרחות החדש של מטה.

³ שימו לב לעדכונים לגבי שיטת הממשל הנוכחית הנוהגת בישראל

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفطيش على تعليم المدنيات

	שבות ואזרחות, הויכוח על כינון החוקה בישראל, חוקי יסוד, המהפכה החוקתית והויכוח לגביה	
2ד	הרשות המחוקקת (כולל: תפקידי הכנסת, תהליך החקיקה, חסינות חברי הכנסת ⁴),	
3ד	הרשות המבצעת (כולל: הדרג הנבחר מול הדרג המנהלי/הבירוקרטיה הממשלתית, תהליך כינון הממשלה, ממשלה קואליציונית, סמכויות הממשלה ותפקידיה, אחריות ממשלתית ומיניסטריאלית, היועץ המשפטי)	
4ד	הרשות השופטת (כולל: מקורות המשפט בישראל, אי-תלותה של הרשות השופטת, דרכי מינוי השופטים, מערכת המשפט בישראל: סוגי משפט, מבנה, בג"צ ⁵ , חקיקה שיפוטית ⁶)	
5ד	ישראל – חברה רבת-שסעים (מבוא כללי לגבי פלורליזם חברתי בישראל, כולל: הגדרת המושג שסע) ⁷	
6ד	השסע הלאומי (כולל: החברה הערבית בישראל, החברה הדרוזית בישראל, גורמים ודרכי ביטוי לשסע הלאומי בישראל ודרכי התמודדות עימו)	עדכון והשלמה: מדריך למורה - הדרוזים בישראל
אשכול א' (למגזר היהודי):		
אשכול א' 1	השקפות וגישות לאופייה של מדינת ישראל,	
אשכול א' 2	מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות,	עדכון והשלמה: מדריך למורה – העם היהודי
אשכול א' 3	הסטאטוס-קוו,	
אשכול א' 4	השסע הדתי (כולל: קבוצות וזרמים ביהדות, גורמים ודרכי ביטוי לשסע הדתי בישראל ודרכי התמודדות עימו)	
אשכול ב' (למגזר הערבי והדרוזי):		
אשכול ב' 1	שלטון מקומי בישראל,	
אשכול ב' 2	זכויות האדם וזכויות המיעוט בישראל ⁸ ,	
אשכול ב' 3	מפלגות בישראל ⁹	עדכון והשלמה: מדריך למורה – המפלגות בישראל
אשכול ב' 4	תקשורת ופוליטיקה בישראל (כולל: כלי התקשורת כמימוש חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת, תפקידי כלי התקשורת במדינה דמוקרטית, תקשורת ציבורית, התקשורת כמעצבת סדר יום ודעת קהל, השפעת התקשורת על המערכת הפוליטית ועל הבחירות, מידת העצמאות ומגבלות על כלי התקשורת).	

⁴ שימו לב לעדכונים לגבי תהליך הענקת חסינות דיונית/פרוצדוראלית בישראל

⁵ לא כולל: סוגי הצווים שמוציא בג"צ

⁶ כולל: גישה פורמליסטית מול אקטיביסטית.

⁷ לא כולל: המושגים: שסעים צולבים, שסעים חופפים

⁸ כולל: דוגמאות לחקיקה ופסיקה המגנות על זכויות האדם בישראל

⁹ לא כולל: מפלגה דומיננטית, מערכת מפלגתית דו-גושית, מפלגות לוויין, מפלגות לשון מאזניים

נספח ב' - נושאי תכנית הלימודים המחייבים ל-2 יח"ל לנבחני תשע"ג (שאלון רגיל, 34114)

הוראת המקצוע תיעשה בהלימה למטרות התכנית ולדרכי ההוראה כפי שהן מפורטות במדריך להוראת מקצוע האזרחות בהוצאת משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים - תשס"ד. הנושאים המפורטים להלן הם **עפ"י תכנית הלימודים המעודכנת המחייבת [תשע"א]** ועפ"י המדריך להוראת מקצוע האזרחות [תשס"ד].

הוראת הנושאים יכולה להיות על פי אחד מספרי הלימוד המאושרים. יש לזכור כי הוראת האזרחות היא ספירלית, ועל כן גם ספרי הלימוד בנויים בצורה זו. על-פי ההנחיות, אם יש תכנים שאינם מופיעים או אינם מעודכנים באחד מספרי הלימוד, יש להשלים אותם על-פי תכנית הלימודים.

ש"ס ¹⁰	הנושא	עדכונים / תוספות לתכנית הקודמת
פתח דבר		
2	הרקע ההיסטורי להקמת המדינה	תוכנית החלוקה [מדריך למורה] ¹¹
3	הכרזת העצמאות	
	עקרונות הכרזת העצמאות : מדינת ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית, הדוגלת בשוויון זכויות לכל אזרחיה.	
	הכרזת העצמאות מונה את מקורות הלגיטימציה להקמת מדינה לעם היהודי בא"י.	
פרק א: מדינת ישראל - מדינה יהודית		
	מדינת ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי	
5	משמעויות שונות של "מדינת לאום"	תנאי ההכרה הבינ"ל למדינה; הצדקות דמו' למדינת הלאום
2	זהויות של אזרחים וקבוצות במדינת הלאום היהודית	
3	מאפייניה או היבטיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית (המצוי)	המנון המדינה [מדריך למורה] _ שפה עברית, לוח השנה
2	עמדות שונות לגבי אופייה הרצוי של מדינת ישראל [אופי וזהות לאומית]	
3	המיעוטים בישראל	מעמד השפה הערבית, מוסדות הדת, מערכת החינוך
פרק ב: מהי דמוקרטיה? ערכים, עקרונות ומאפיינים של משטר דמוקרטי		
2	הרעיון הדמוקרטי	
2	חירות ושוויון – ערכי יסוד בדמוקרטיה	
	התנגשות בין שני הערכים : חירות ושוויון.	
4	גישות כלכליות-חברתיות במדינה הדמוקרטית	גישות כלכליות + מדינת הרווחה : [מדריך למורה]

¹⁰ בעמודה זו מופיע מספר השעות המומלץ להוראת כל נושא

¹¹ בכל מקום בו מצוין "מדריך למורה" הכוונה לנושאים שכבר עודכנו במהלך תשע"א. כל הנושאים הללו מופיעים גם בספרי הלימוד החדשים

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفقيش على تعليم المدنيات

10	זכויות האדם והאזרח : זכויות טבעיות ; זכויות האדם הבסיסיות ; זכויות פוליטיות / אזרחיות; זכויות חברתיות וכלכליות; זכויות קבוצתיות / תרבותיות	זכויות חברתיות : [מדריך למורה]
1	חובות האדם והאזרח	
2	התנגשות בין זכויות שונות לבין עצמן.	
2	התנגשות בין זכויות ועקרונות דמוקרטיים לבין ערכים ואינטרסים ציבוריים אחרים	
4	עקרון שלטון העם – שלטון יציג, נבחר ומתחלף	
4	דמוקרטיה ישירה ודמוקרטיה של נציגים	
4	דמוקרטיה ייצוגית : מה ומי צריך להיות מיוצג?	
4	בחירות דמוקרטיות	
1	השתתפות אזרחית	
1	שלטון מוגבל ואחראי, עקרון הגבלת השלטון	
2	פיזור העצמה והסמכות : הפרדת הרשויות ; איזונים ובלמים.	
3	חוקה וחוקים כאמצעי להגבלת השלטון	
2	פיקוח וביקורת של מנגנונים מוסדיים וחץ-מוסדיים על השלטון.	
1	שלטון החוק	
1	עקרון שלטון החוק - שוויון בפני החוק : החוק מחייב את הפרט ואת רשויות השלטון כאחד.	
1	השבריריות של שלטון החוק	
3	הפרות חוק : סוגי עבריינות	שחיתות שלטונית, אלימות פוליטית
2	שאלת גבולות הציות לחוק	
2	עקרון הכרעת הרוב ושמירה על זכויות המיעוט	
2	עקרון הכרעת הרוב כעיקרון לקבלת החלטות. יחסי רוב ומיעוט במדינה דמוקרטית.	
2	זכויות המיעוט כפֶּלֶם לעריצות הרוב.	
2	הסדר מול הכרעה.	
2	המאפיינים והעקרונות של תרבות פוליטית דמוקרטית :	
1	עקרון הסובלנות	
1	עקרון הפלורליזם	
1	עקרון ההסכמיות	
פרק ג: המשטר והפוליטיקה במדינת ישראל - מדינה יהודית ודמוקרטית		
	יסודות חוקתיים	
1	המעמד (המשפטי) המיוחד של הכרזת העצמאות.	
2	חוקי היסוד ומעמדם	
4	שבות ואזרחות	
4	חוק האזרחות וחוק השבות	חוק השבות [מדריך למורה]
	תרבות פוליטית-החברה הישראלית	
1	הפלורליזם החברתי בחברה הישראלית	
1	הטרוגניות בחברה הישראלית : קבוצות חברתיות, השונות מצד האום, הדת, העדה וההשקפות הפוליטיות (שסעים)	
3	הדומה והשונה בחברה : הטרוגניות, שונות, פלורליזם, שסעים.	הדרוזים בישראל [מדריך למורה]
1	חיים משותפים בחברה הישראלית (לאור השסעים בחברה) – השסע הלאומי	
1	מעורבות פוליטית של האזרחים	

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

	הרשות המחוקקת - כנסת ישראל	
	הכנסת כמוסד מייצג ריבוני	
	עליונות בעיקרון ומגבלות במציאות.	
	הכנסת כמייצגת את העם.	
	תפקידי הכנסת:	
5	הכנסת כרשות מכוננת, הכנסת כרשות מחוקקת, הכנסת כרשות מבקרת ומפקחת	
	יחסי הגומלין בין הכנסת והממשלה	
	הרשות המבצעת – הממשלה	
	תהליך כינון הממשלה.	
	סוגי ממשלות קואליציוניות.	
2	הגורמים המשפיעים על הרכבתן של קואליציות.	
	השפעת מבנה הממשלה על תפקודה.	
	הממשלה ותפקידיה	
	- הממשלה קובעת את המדיניות	
	- סמכויות ראש הממשלה והשרים.	
2	- דרך קבלת החלטות של הממשלה.	
	מבנה הממשלה	
	- משרדי הממשלה	
	הרשות השופטת	
	מקורות המשפט הישראלי	
3	אי-תלותה של הרשות השופטת	
2	שיטת המשפט ומערכת המשפט	
2	בג"ץ	
אשכול א' (למגזר היהודי):		
2	מתוך: מאפייניה או היבטיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית (המצוי): מקומו של המשפט העברי; מכתב הסטאטוס-קוו;	
9	מתוך: עמדות שונות לגבי אופייה הרצוי של מדינת ישראל: אופי וזהות דתית ותרבותית; אופי וזהות אזרחית	
	מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	
	מקומה של מדינת ישראל בחיי העם היהודי.	
4	האחריות והמחויבות ההדדית של מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות	
4	הוויכוח על נחיצות החוקה.	
	חוקי היסוד: האם הם תחליף לחוקה?	
3	מתוך: חיים משותפים בחברה הישראלית (לאור השסעים בחברה)	
	השסע הדתי	
אשכול ב' (למגזר הערבי והדרוזי):		
	זכויות אדם ואזרח	
3	זכויות אדם ואזרח במערכת החוק בישראל	
2	זכויות מיעוטים בישראל	
	מימוש זכויות אדם ואזרח וזכויות מיעוטים	
1	חובות האזרח	
1	הקשר שבין זכויות וחובות	
	התקשורת והפוליטיקה בישראל	

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفقيش على تعليم المدنيات

7	תפקיד אמצעי התקשורת במדינת ישראל כמדינה דמוקרטית
	- מימוש הזכות לחופש הביטוי, לזכות הציבור לדעת ולפקח על השלטון.
	- אמצעי התקשורת כמתווכים בין השלטון והאזרחים
	עקרון האי-תלות של אמצעי התקשורת
	- צינורות מידע פתוחים.
	- ריבוי מקורות מידע בעלי אופי פלורליסטי.
	כוחם של אמצעי התקשורת
	- אמצעי התקשורת כמעצבים את דעת הקהל וכמשפיעים על מקבלי ההחלטות.
	- השפעת התקשורת על מערכות הבחירות, על חילופי השלטון ועל שינויים בהרכב הממשלה.
	פיקוח וביקורת על רשויות השלטון
2	מבקר המדינה.
	נציב תלונות הציבור (בגופי שלטון שונים).
	ועדות חקירה ממלכתיות ופרלמנטאריות.
	השלטון המקומי
6	חלוקת התפקידים והסמכויות בין השלטון המרכזי והמקומי
	מבנה הרשויות המקומיות.
	הדמוקרטיה המקומית.

סה"כ שעות: כללי – 98 ש"ש + אשכולות [22 ש"ש לאשכול] = 120 שעות

נושאים מתכנית הלימודים המעודכנת שלא ייכללו לנבחני תשע"ג :

מאפייני שלטון אחראי [1] / קונפליקטים ותרבות פוליטית [3] / גלובליזציה [5] / גבולות בדמוקרטיה : זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה [2] / השפעת מצבי חירום על המשטר הדמוקרטי [2] / סיכום : למה דמוקרטיה? [2] / השפעת מצב הביטחון בישראל על התרבות הפוליטית [1] / שיטת הממשל הפרלמנטארי בישראל [3] / מפלגות וקבוצות אינטרס [6] / הפרדת הרשויות (בישראל) : פיזור העצמה ; איזונים ובלמים [2] / חסינות חברי הכנסת, זכויות וחובות. [2] / היועץ המשפטי לממשלה [2] / הממשלה ורשויות שלטון אחרות [1] / ממשלה מול המגזר השלישי [2] / יחסי הגומלין בין הרשות השופטת והכנסת ובין הרשות השופטת והממשלה. [1] / מוסד הנשיאות [2] / דילמות סביב נושא הגיור [1]

נספח ג': מחוון בסיסי למטלת ביצוע – מעודכן לתשע"ב¹²

מטלת ביצוע - ארבע אבני יסוד: אקטיביות לימודית ועשייה ערכית ויצירתית; לימוד סוגיה / בעיה אזרחית על היבטיה השונים; כתיבת עבודה; שיתוף פעולה – עבודת צוות

מסגרת העבודה: דרך החשיפה לתופעה הכללית בה תעסוק הקבוצה / הכתה
אפשרויות שונות: סיפור מסגרת – כיתתי או קבוצתי; הרצאה / סרט / סדנה לימודית / מאמר עמדה / סיור שעוסקים בתופעה אזרחית כללית.

✓ תיאור קצר של התופעה הכללית ✓ הבעיה האזרחית ממוקדת ובהירה ✓ ציון מושגים תחום האזרחות הרלוונטיים לבעיה, ומבהירים את היותה בעיה אזרחית ✓ עכשוויות ואותנטיות ✓ מזמנת פתרון מעשי המבטא מעורבות אזרחית-חברתית	תיאור התופעה והצגת הבעיה האזרחית עד 10%
✓ בחירת 2-3¹³ מקורות עדכניים, אמינים ורלוונטיים. [מקורות ביבליוגרפיים = כל סוגי הטקסטים: כתובים ולא כתובים (סרטים דוקומנטריים, הרצאות מקצועיות ועוד)]¹⁴ ✓ המקורות מבהירים את הבעיה האזרחית ומאפשרים למקד אותה ✓ הצגה תמציתית של המידע הרלוונטי מכל אחד מהמקורות וסיכום הסקירה תוך מיזוג המידע¹⁵ והדגשת ההיבט האזרחי של המידע שנדלה [שימוש בשפה אזרחית / קישור למושגים באזרחות] ✓ ציון המקורות עליהם מתבססת הסקירה באמצעות הערות שוליים¹⁶. ✓ ניסוח ממוקד של הבעיה האזרחית הנבדקת לאור ממצאי סקירת הספרות¹⁷	שלב א' בדיקה עיונית - סקירת ספרות עד 25%
✓ התייחסות לבעיה האזרחית הנבדקת ✓ בחירה מנומקת של הכלי לאיסוף נתונים¹⁸ ✓ השטח הנבדק אכן מתאים לסוגיה הנבדקת. ✓ השימוש בכלי הבדיקה ברור ובהיר ומתייחס לבעיה האזרחית הנבדקת ולתובנות שעלו מסקירת הספרות. ✓ כלי הבדיקה סיפק נתונים הנדרשים להבנת הבעיה האזרחית שבה עוסקים ולהתוויית דרך לפתרון הבעיה. ✓ הצגת הממצאים: הצגה וניתוח בהירים (חזותי/ מילולי) של עקרי הממצאים	שלב ב' בדיקה מעשית - בניית כלי איסוף הנתונים והצגת ממצאים עד 20%

¹² צוות בית הספר רשאי להחליט על ביצוע שינויים במחוון (להעלות או להפחית עד 10% מכל רכיב) לפי שיקול דעתו הפדגוגי [למשל, אם רוצים לתת דגש רב יותר על החלק של הפתרון והתוצר]. יש להודיע לתלמידים על הרכב המחוון לפיו ייבדקו העבודות כבר בתחילת התהליך.

¹³ בנוסף לספר הלימוד, המהווה מקור לשימוש במושגים נדרשים.

¹⁴ שימוש במקורות שאינם כתובים מחייב עבודת הכנה וסיכום: שימוש בכלים אלה ייעשה תוך דיון הכנה, מילוי דף צפייה ודיון קבוצתי בעקבות הצפייה / ההאזנה לעיבוד התכנים שעלו בהרצאה

¹⁵ כתיבה במבנה חיבורי, תוך שימוש משלב במקורות השונים: פתיחה, גוף וסיכום

¹⁶ כולל המקורות הלא כתובים: התלמיד נדרש לכתוב את מלוא הפרטים של הסרט /המרצה ונושא הסרט /ההרצאה (השם של המרצה / יוצר הסרט, ההתמחות האקדמית / המקצועית והעיסוק שלו, שם ונושא ההרצאה / הסרט).

¹⁷ אם סקירת הספרות תרמה לחידוד הבעיה או לשינוי בדגשים שמבקשים התלמידים לבדוק בהמשך

¹⁸ אפשרויות שונות, כולל יציאה מאורגנת לסיור אזרחי הכולל דף מובנה לעריכת תצפית בהלימה לבעיה הנבדקת

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفقيش على تعليم المدنيات

✓ הצגת טיעון המתבסס על עיבוד הממצאים שנאספו במסגרת סקירת הספרות והבדיקה בשטח . <u>הטיעון כולל:</u> הצגת הבעיה האזרחית הממוקדת (=טענה) נימוק [אחד לפחות] המתבסס על הבדיקה העיונית נימוק [אחד לפחות] המתבסס על הבדיקה המעשית מסקנה המוצגת בצורה משכנעת ותורמת להתוויית דרך לפתרון אזרחי לבעיה. ✓ ציון מספר פתרונות אזרחיים מעשיים הנותנים מענה לבעיה האזרחית שנבדקה ומבוססים על המסקנות [ההתייחסות לשאלה: מה יש לעשות כדי לפתור את הבעיה] ✓ נימוק לפתרון האזרחי שנבחר כולל התייחסות ליתרונות וחסרונות ביחס לפתרונות האחרים שצוינו. ✓ בחירת תוצר¹⁹ באמצעותו יוצג הפתרון המעשי לבעיה האזרחית שנבדקה, תוך נימוק הבחירה בתוצר בצורה ברורה ומשכנעת [ההתייחסות לשאלה מי צריך ליישם את הפתרון המוצע ומהו האמצעי הטוב ביותר להעברת המסר] ✓ הצגת התוצר ✓ הצגת הדרך בה הועבר / ניתן להעביר את התוצר למענו (לגורם האזרחי אליו הוא מופנה) [ההתייחסות לשאלה: כיצד נגרום לכך שהפתרון אכן יתרחש? ביצוע הצעד הראשון לכיוון יישום הפתרון]	מסקנות פתרון ותוצר <u>עד 25%</u>
✓ העבודה הכתובה – מבט על ✓ מקורות המידע בהם נעשה שימוש בסקירת הספרות מצוינים בסוף העבודה על פי הכללים הנהוגים ברשימה ביבליוגרפית ✓ עמידה בלוח זמנים	העבודה הכתובה והתרשמות המורה מעבודת הקבוצה <u>עד 5%</u>
<u>מספר אפשרויות²²:</u> ✓ רפלקציה אישית - בכתב ובע"פ - לאורך כל התהליך, כולל מפגשים קבוצתיים בשני צמתי מפגש: אחרי סקירת ספרות ובתום העבודה. ✓ מפגש הגנה על העבודה בתום התהליך: מפגש מובנה של הקבוצה עם מורה בקר²³, שבו יתבקש כל תלמיד לענות על שאלות שיופנו אליו ולהגן על עבודתו. ✓ בוחן רפלקטיבי אישי בכתב - עם שאלות ייחודיות לכל קבוצה ולכל פרט בקבוצה.	הגנה על העבודה <u>ציון אישי²⁰ עד 15%²¹</u>

¹⁹ תוצר הוא הדרך בה בוחרים התלמידים להציג את הפתרון שהגו לפני הגורם האזרחי אליו הם מפנים אותו.

²⁰ מורה רשאי, אם התברר לו במסגרת שלב ההגנה על העבודה שתלמיד לא עבד ולא שיתף פעולה כראוי, להפחית לתלמיד עד 50% מהציון הקבוצתי על השלב בו לא היה פעיל.

²¹ המורה יפחית 10% מהציון הקבוצתי לתלמיד שלא מבצע כלל את שלב ההגנה על העבודה .

²² בנספח נפרד ימצא פירוט ביצוע ההגנה על העבודה: שאלונים רפלקטיביים / יומני למידה לאורך תהליך העבודה ו/או שאלונים מובנים למפגש בקרה בתום העבודה ו/או שאלות רפלקטיביות לבוחן אישי

²³ המורה המנחה או מורה עמית

נספח ד': תבחינים לתעודת הצטיינות על מטלות ביצוע באזרחות, תשע"ב

תהליך ותנאים להגשת המועמדות:

1. כל בית ספר תיכון המגיש את תלמידיו השנה לשאלון 34118 (מטלות הביצוע באזרחות) יכול להציע מועמדות של קבוצת תלמידים אחת לקבלת תעודת הצטיינות. קבוצת תלמידים יכולה להיות רק מבין אלו שציוניהם ידווחו במועד קיץ תשע"ב.
2. קבוצת התלמידים היא המועמדת תמנה 2 תלמידים ומעלה.
3. התלמידים הונחו על ידי אחד המורים בצוות בית הספר, או על ידי המורה בשיתוף גורם חיצוני נוסף שסייע בתהליך.
4. התלמידים סיימו את העבודה וקיבלו עליה ציון לפני הגשת המועמדות.
5. יחולקו עשר תעודות הצטיינות: בכל מחוז של המשרד תינתן תעודת הצטיינות לעבודה אחת שנכתבה בעברית (סה"כ 7 עבודות: מחוזות צפון, חיפה, מרכז, ת"א, ירושלים+מנח"י, דרום, התיישבות). כמו כן, ינתנו תעודות הצטיינות ל-3 עבודות שנכתבו בערבית (לפחות אחת מהמגזר הדרוזי). בנוסף, תינתן אפשרות לצוות השופטים להעניק תעודות הצטיינות ייחודיות נוספות.
6. העבודות המוגשות לתחרות ישלחו לפיקוח על הוראת האזרחות בדואר, כולל שאלון מלווה לצוות ההוראה, עד לתאריך 10 במאי 2012 (י"ח אייר תשע"ב). עבודה שלא תגיע עד לתאריך זה, לא תוכל להיכלל בתחרות. במקביל, העבודות והטפסים ישלחו גם בדואר אלקטרוני.
7. צוות השיפוט יכלול נציגי ועדת המקצוע והמדריכים לאזרחות ובראשו יעמוד המפמ"ר לאזרחות. לא יותר למורה שמבית ספרו הוגשו עבודות כמועמדות להשתתף בצוות השיפוט.
8. פרסום העבודות הזוכות יהיה עד לתאריך 20/6/12, ל' סיוון תשע"ב. תעודות ההוקרה יוענקו לתלמידים במהלך החודשים יוני-יולי בכנסים של המורים לאזרחות, כפי שיתפרסם בהמשך. העבודות הזוכות יועלו לאתרי האזרחות והרשימה תתפרסם בחוזר המפמ"ר לפתיחת תשע"ג.

תבחינים לבחירת עבודות מצטיינות:

צוות השיפוט ידרג את העבודות בהתאם לקריטריונים הבאים:

תנאי סף:

1. עבודה שנכתבה על ידי 2 תלמידים ומעלה.
2. נושא העבודה מתאים להגדרות והמטרות של מטלות הביצוע, כפי שהוגדרו בחוזרי מפמ"ר ובהנחיות הפיקוח על הוראת האזרחות.
3. העבודה בהיקף עד 20 עמודים, וכלולים בה כל החלקים הנדרשים על פי המחווה של הפיקוח על הוראת האזרחות.
4. העבודה זכתה לציון 80 ומעלה על ידי מורה הכיתה שבדק אותה. במקרה בו התלמידים קיבלו ציונים שונים, לא יפחת אף אחד מהציונים מ-80.

5. העבודה נשלחה במלואה.
6. לעבודה צורף טופס הניקוד שנתן המורה, כולל נימוקים.
7. לעבודה צורף שאלון מלווה שמולא על ידי מורה הכיתה ורכז/ת האזרחות והוא חתום על ידי מנהל/ת בית הספר.

תבחינים לדירוג העבודות:

כל עבודה שעברה את תנאי הסף תנוקד על פי מספר תבחינים המעידים על מצויינות, אשר בכל אחד מהם ניתן לצבור בין 0 ל-10 נקודות :

- א. אוריינות : העבודה כתובה בצורה בהירה, קולחת, בהתאם לדרישות האורייניות (כתיבת טיעון, מיזוג מידע, קשר בין חלקי העבודה, וכו').
- ב. תכנים : העבודה מרשימה מבחינת התוכן העיוני שלה, המקורות הביבליוגרפיים והשימוש ב"שפת האזרחות".
- ג. הגשה : העבודה מוגשת בצורה אסתטית, מסודרת, מאירת עיניים.
- ד. בחירת הנושא : הנושא הספציפי של העבודה (הבעיה שנגזרה) בעל חשיבות ציבורית רבה, ייחודיות, או בעל ערך ערכי מיוחד.
- ה. יצירתיות ומקוריות : בביצוע סקירת הספרות ו/או איסוף הנתונים מהשטח.
- ו. יצירתיות ומקוריות : בשלבי הפתרון והתוצר.
- ז. עבודת צוות : שיתוף פעולה בין חברי הקבוצה בביצוע העבודה, ו/או : שיתוף בתהליך עם תלמידים שלא מכיתת הלימוד המקורית, שיש בו ערך חינוכי מוסף (מתוך ביה"ס או מבי"ס אחר).
- ח. מעורבות אזרחית : העבודה הובילה את חברי הקבוצה למעורבות / פעילות אזרחית מעבר לנדרש, ו/או נוצרה מתוך מעורבות חברתית ואזרחית קודמת של התלמידים, תוך חיבור בין הפן המעשי לפן הלימודי.
- ט. התקדמות לימודית ותהליך חינוכי : התהליך הלימודי והחינוכי שעברו התלמידים הביא אותם להתקדמות מרשימה ביחס לנקודת הפתיחה.
- י. רושם כללי.

צוות השיפוט יוכל להתייחס לכל אחד מהקריטריונים בהתאם לעבודה עצמה, לרפקלציה של התלמידים (שתגיע בכתב או במדיה אחרת) ולדיווח של המורים (כנ"ל). במידת הצורך יבקש צוות השיפוט להיפגש עם חלק מהקבוצות.

שאלון מלווה למורה שתלמידיו כתבו את העבודה:

1. תארי בקצרה את תהליך העבודה על מטלות הביצוע שבצעת עם כלל הכיתה, כולל רפלקציה שלך על התהליך.
2. תארי בקצרה את תהליך העבודה של הקבוצה, ומהי ההתקדמות של חברי הקבוצה שאתה מזהה בעקבות תהליך הכנת העבודה.
3. תארי בקצרה מדוע לדעתך העבודה המוגשת זכאית להוקרה כעבודה מצטיינת.

שאלון מלווה לרכז/ת מקצוע האזרחות בבית הספר:

1. תארי בקצרה מה התהליך שבצעתם בצוות המורים לאזרחות סביב מטלות הביצוע בשנה הנוכחית.
2. תארי בקצרה את התובנות והמסקנות שלך מתהליך הכנת מטלות הביצוע על ידי התלמידים בשנה זו.
3. תארי בקצרה מדוע העבודה המוגשת נבחרה כעבודה מצטיינת מכל העבודות שהוכנו בבית הספר.

אל העבודה המוגשת יש לצרף את טופס מתן הציון לתלמידים, המנומק על ידי המורה וכן טופס למילוי על ידי בית הספר המגיש מועמדות ובו יכללו הפרטים הבאים:

- א. שם בית הספר
- ב. סמל מוסד
- ג. כתובת מדויקת + טלפון + כתובת דוא"ל
- ד. מחוז
- ה. סוג פיקוח
- ו. שם מפקח/ת בית הספר
- ז. שם המנהל/ת
- ח. שם רכז/ת אזרחות + טלפון + כתובת דוא"ל
- ט. שם המורה המלמד/ת + טלפון + דוא"ל
- י. שמות תלמידי הקבוצה + ת"ז + כיתה
- יא. יש לצרף את העבודה עצמה, גם בקובץ word
- יב. יש לצרף את טופס מתן הציון לתלמידים, המנומק על ידי המורה

הטופס, העבודה והשאלונים ישלחו במקביל בדואר וכן לדואר אלקטרוני: ezrachut@education.gov.il

נספח ה' – רשימת השתלמויות הטמעת 2 יח"ל בפסגות ברחבי הארץ תשע"ב

יישוב	סך ש'	קהל יעד	מדריך מרכז ודרך הרשמה
אילת	30	חטי"ע	אסנת סברון - בפסגה
אשדוד	30	חטי"ע	אסנת סברון - בפסגה
באר-שבע	30	חטי"ע	אהרון שוסטק – בפסגה
בקה – אלגרביה	30	חטי"ע	אשרף סביחאת – בפסגה
חדרה	30	חטי"ע	חיה קירמאייר- בפסגה
טייבה	30	חטי"ע	עות'מאן סרסור – בפסגה
ירושלים	30	חטי"ע	ציפי כהן – *במכללת דוד ילין
ירכא	30	חטי"ע	מוניר עטאר – בפסגה
כפר-סבא	30	חטי"ע	עפרה כדורי – בפסגה
מודיעין	30	חטי"ע	נורית צרפתי – בפסגה
נצרת	30	חטי"ע	ניבאל חמאתי - בפסגה
נתניה	30	חטי"ע	שושי יצחקי – בפסגה
סכנין	30	חטי"ע	סלים אבו-יונס – בפסגה
עפולה	30	חטי"ע	חיה קירמאיר - בפסגה
פתח-תקווה	30	חטי"ע	אסתר בוכניק – בפסגה
קצרין	30	חטי"ע	אתי אבוחצירה – בפסגה
קריית-מוצקין	30	חטי"ע	שרה גוטמן – בפסגה
קריית-שמונה	30	חטי"ע	אתי אבוחצירה - בפסגה
ראשון-לציון	30	חטי"ע	בלהה אלפרסון - בפסגה
רחובות	30	חטי"ע	בלהה אלפרסון - בפסגה
רמת-גן	30	חטי"ע	אתי אדרי וסימה רוזיליו-בפסגה
שפרעם	30	חטי"ע	חיתאם אשקר - בפסגה
תל-שבע	56	חטי"ע	סאמי אבו-בדר - בפסגה

נספח ו' : נושאי הלימוד באזרחות לחט"ב לשנת תשע"ב, 2011/12

להלן נושאי הלימוד למגזר היהודי:

א. נושאי חובה:

- ארבעת היסודות לקיומה של מדינה (שטח, אוכלוסיה, שלטון, ריבונות)
- מדינת ישראל – מדינת הלאום היהודי:
- הכרזת העצמאות - תוכן ומעמד משפטי, גבולות המדינה, הרכב האוכלוסייה בישראל, חוק השבות, חוק האזרחות, זכויות המיעוטים בישראל, סמלי המדינה
- זכויות האדם והאזרח:
- זכויות טבעיות, הזכות לחיים, הזכות לכבוד, הזכות לחירות, הזכות לפרטיות, חופש הביטוי, חופש המצפון, חופש ההתארגנות, חופש העיסוק, חופש התנועה, הזכות להפגין, חופש הדת, הזכות להליך הוגן, הזכות לקניין, הזכות לשוויון - שוויון פוליטי, אפליה פסולה, העדפה מתקנת
- שלטון החוק:
- שוויון בפני החוק, אכיפת החוק, חוקה, החוק במדינה דמוקרטית (שלבי החקיקה, תפקידי החוק)
- מעורבות האזרחים במשטר דמוקרטי: כיחידים וכקבוצות
- הכנסת- הרשות המחוקקת:
- הבחירות, עבודת הכנסת - הצעה לסדר היום, שאילתא, הצבעת אי אמון, חוק התקציב, מינוי ועדת חקירה, קואליציה, אופוזיציה, תהליך החקיקה

ב. נושאי בחירה:

לפניכם שש קבוצות של נושאי בחירה. יש לבחור וללמד קבוצת נושאים אחת בלבד מתוך הרשימה הבאה:

1. הממשלה- הרשות המבצעת, וגם:

נשיא המדינה

או

2. מערכת בתי המשפט- הרשות השופטת, וגם: מוסדות פיקוח וביקורת

או

3. השלטון המקומי, וגם: מוסדות הדת היהודית בישראל

או

4. עקרון שלטון העם, וגם: עקרון הכרעת הרוב

או

5. הגבלת השלטון

או

6. תפקיד התקשורת בחברה הדמוקרטית

منهج تدريس المدنيات للوسط العربي للسنة الدراسية 2011\2012

المنهج يعتمد على كتاب التدريس "مسيرة نحو الديمقراطية"

أ.مواضيع الزامية:

- ארבעת היסודות לקיומה של מדינה (שטח, אוכלוסיה, שלטון, ריבונות)
الأسس الأربعة لوجود الدولة (المساحة، السكان، السلطة، السيادة والاستقلال)
- מדינת ישראל – מדינת הלאום היהודי :
הכרזת העצמאות - תוכן ומעמד משפטי, גבולות המדינה, הרכב האוכלוסייה
בישראל, חוק השבות, חוק האזרחות, זכויות המיעוטים בישראל, סמלי
המדינה
إسرائيل دولة يهودية فيها أقليات قومية أخرى
وثيقة الاستقلال، دولة اسرائيل المساحة والحدود، دولة اسرائيل السكان، قانون العودة، قانون الجنسية، حقوق الاقلية
العربية في البلاد، الرموز التي تميّز دولة اسرائيل
- זכויות האדם והאזרח : זכויות טבעיות, הזכות לכבוד
حقوق الانسان والمواطن: حقوق طبيعية، الحق في الكرامة
- עקרון שלטון העם, מעורבות האזרחים במשטר הדימוקרטי
مبدأ حكم الشعب (ديمقراطية مباشرة، وديمقراطية غير مباشرة)، وأيضا مشاركة المواطنين في النظام الديمقراطي
- שלטון החוק :
שוויון בפני החוק, אכיפת החוק, חוקה, החוק במדינה דמוקרטית (שלבי
החקיקה, תפקידי החוק)
سيادة القانون:
مساواة أمام القانون، تطبيق القانون، دستور، القانون في دولة ديمقراطية، مراحل سن القانون، وظائف القانون
- הכנסת- הרשות המחוקקת :
הבחירות, עבודת הכנסת - הצעה לסדר היום, שאילתא, הצבעת אי אמון,
חוק התקציב, מינוי ועדת חקירה, קואליציה, אופוזיציה, תהליך החקיקה

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

الكنيسة – السلطة التشريعية

الانتخابات للكنيسة، الكنيسة أثناء عملها، الائتلاف والمعارضة، الكنيسة تراقب اعمال الحكومة، إقتراح لجدول اعمال الحكومة، الاستجواب، التصويت على نزع الثقة، قانون الميزانية، الكنيسة كمشرع.

ב.מואציע אחרירי:

يجب اختيار وتعليم مجموعة مواضيع واحدة فقط من بين قائمة المواضيع التالية :

1. הממשלה- הרשות המבצעת וגם נשיא המדינה

الحكومة- السلطة التنفيذية وايضا رئيس الدولة

أو

2. מערכת בתי המשפט- הרשות השופטת

جهاز المحاكم- السلطة القضائية

أو

3. השלטון המקומי

الحكم المحلي- السلطات المحلية

أو

4. מוסדות פיקוח וביקורת וגם הגבלת השלטון (עקרון הפרדת הרשויות ללא הדגם האמריקאי,

ופיקוח ובקרה)

مؤسسات الاشراف والمراقبة وايضا تقييد السلطة (مبدأ فصل السلطات دون النموذج الأمريكي, الرقابة والاشراف)

أو

5. תפקיד התקשורת בחברה הדמוקרטית

وظائف وسائل الاعلام في النظام الديمقراطي

נספח ז' – טופס הרשמה ליחידת העמקה לחט"ב

ספח השתתפות

אנא מלאו את הספח ושלחו אותו למייל haamaka2011@gmail.com עד

ליום ראשון, ט' חשוון תשע"ב 6.11.11

בית הספר מעוניין ללמד יחידת לימוד של העמקה באזרחות בכיתות ט' במחצית השנייה של שנה"ל תשע"ב.

שם בית הספר: _____ מחוז _____ סמל מוסד _____

שם המנהל/ת: _____

כתובת בית הספר _____ כתובת הדוא"ל _____ @ _____

טלפון _____ פקס _____ מס' כיתות ט' במוסד _____

שם תוכנית ההעמקה הנבחרת (חובה למלא): _____

רשימת המורים שאמורים להשתתף בתכנית: _____

שם	מקצוע הוראה מרכזי	טלפון	דואל

תאריך: _____ שם החותם: _____

תפקיד: _____

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

נספח ח' – רשימת המדריכים לשנת תשע"ב

מפמ"ר אזרחות: אדר כהן , 050-6288937 ,

דוא"ל adarcoh@education.gov.il

טלפון משרד החינוך: 02-5603599

דוא"ל משרד החינוך: ezrachut@education.gov.il

בלהה גליקסברג, מפמ"רית היסטוריה ואזרחות בחמ"ד , 050-6282363

דוא"ל: bilhagl@education.gov.il

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

שם המדריך	טלפון בית	נייד	דוא"ל
מחוז צפון + התישבותי			
אתי אבוחצירה		052-2851799	etiabu@adm.telhai.ac.il
חיה רייפן		050-5223062	reifen@hanatziv.org.il
ניבאל חמאתי		050-5649958	nibal07@gmail.com
חיתאם אשקר		050-9946772	raadashkar3@gmail.com
מחוז חיפה			
אשרף סביחאת		050-6866361	sbaihata@gmail.com
גלית ארנון	04-8419697	052-3232231	afik_gal@netvision.net.il
חיה קירמאיר	04-6208420	054-4669044	dkirmayer@nana10.co.il
מחוז תל אביב			
אתי אדרי	03-5345657		etyedery@gmail.com
סימה רוזיליו	08-9761408	054-6113882	simarozilio@gmail.com
יניב שמיל (שח"ר)		050-6303573	yanivshmil@gmail.com
מחוז מרכז			
שושי יצחקי	09-8610278	050-9511052	shoshiyi@gmail.com
בלהה אלפרסון	03-9658858	050-7766163	billhaa@cet.ac.il
עוסמאן סרסור	03-9071425	050-7226004	oshmana@hotmail.com
מחוז ירושלים ומנח"י			
ענת פיק		054-8140050	dvash123@gmail.com
ציפי כהן	02-5710598	052-2380238	Tzipit10@walla.co.il
איה פריצקי		052-5945947	aya.paritsky@gmail.com
בלהה אלפרסון		050-7766463	billhaa@cet.ac.il
מחוז דרום + התישבותי דרום			
שוש מור		052-2710636	shoshmor7@googlemail.com
ציפי הורן-שלי	08-9473818	052-3583937	tzipora50@walla.com
אהרון שוסטק	08-6510362	052-3265909	shostaka@walla.com
דורית גזית	08-9911420	054-6614420	dorit@mishmarhaneghev.org.il
סאמי אבו בדר		054-8081420	sambaders@walla.co.il
סעיד דראושה		054-4600203	saeeddarawsha@hotmail.com
המנהל לחינוך התישבותי – חמ"ד			
רוחמה גבל	02-5860978	054-4884801	gebelru01@gmail.com
ורדה שלום	09-7663871	050-7920629	vardashalom@walla.com
מחוז דרום חמ"ד			
עדנה ביתן	08-9930756	054-6373755	ednabi7@walla.com

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفطيش على تعليم المدنيات

מדריך מרכז ארצי מגזר דרוזי וצרקסי			
muniratar@hotmail.com	052-4390181	04-9967615	מוניר עטאר
חטיבת ביניים			
bilhagl@education.gov.il	050-6282363		בלחה גליקסברג
חטיבת ביניים – מגזר ערבי			
raadashkar3@gmail.com	050-9946772		חיתאם אשקר
מדריכי חינוך לחשיבה (מטלות ביצוע)			
osnat57@gmail.com	050-6887759	08-8573317	אסנת סברון
sbaihata@gmail.com	050-6866361		אשרף סביחאת
מדריכה ארצית מטלות ביצוע משותפות			
gebelru01@gmail.com	054-4884801	02-5860978	רוחמה גבל
אזרחות מוגבר: מגמת 5 יחידות באזרחות			
tseela74@gmail.com	052-6991196	07-77292535	צאלה שחם
מדריכת שלהב"ת ואזרחות (שילוב אוריינות)			
ofralez@walla.com	050-5911562	03-9013257	עפרה כדורי
השתלמויות, רישיונות הוראה, חינוך מיוחד			
shoshiyi@gmail.com	050-9511052	09-8610278	שושי יצחקי
מעריכי בחינות בגרות, עולים חדשים, אתר המפמ"ר, ליקויי למידה			
nurit.tsarfati@gmail.com	054-4644391	08-9703255	נורית צרפתי
מדריכים של פרויקט חקר – 2 יחידות לימוד			
wilstein.hr@gmail.com	052-3319812		רוחמה וילשטיין
nibal07@gmail.com	050-5649958		ניבאל חמאתי
מנחה – רשת אורט			
navot-e@inter.net.il	050-5406092	02-5333781	חוה נבות
מנחה - רשת אמי"ת			
dgfire@walla.com	050-9321276	03-9321275	דוד פייער
מדריך ארצי – תקשוב			
atzemach@gmail.com	052-8112578		אביב צמח